

Vadlīnijas (ieteikumi) tehnoloģiju tiesību komercializācijas darbību veikšanai

1. Vadlīniju mērķis

Vadlīniju mērķis ir sniegt informāciju par ieteicamajiem soļiem, kas veicami, lai nodrošinātu caurskatāmu tehnoloģiju tiesību komercializācijas darbību īstenošanu, kas izriet no Eiropas Savienības struktūrfondu un valsts budžeta finansētu projektu ietvaros veiktās darbības.

Vadlīnijas izstrādātas ar saimniecisku darbību nesaistītu pētījumu rezultātu komercializēšanas informatīvajam atbalstam (ar pētījumu rezultātu komercializēšanu saprotot pētniecības rezultātā radīto zināšanu un tehnoloģiju pārnesei tehnoloģiju tiesību komercializācijas ceļā) darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt privātā sektora investīcijas P&A” 1.2.1.2. pasākuma “Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai”, 1.1.1. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt Latvijas zinātnisko institūciju pētniecisko un inovatīvo kapacitāti un spēju piesaistīt ārējo finansējumu, ieguldot cilvēkresursos un infrastruktūrā” 1.1.1.1. pasākuma “Praktiskas ievirzes pētījumi” un 1.1.1.3. pasākuma „Inovāciju granti studentiem” ietvaros.

Vadlīnijas piemērojamas tiktāl, ciktāl tās sakrīt ar atbalsta programmā noteikto; vadlīnijām ir rekomendējošs un informatīvs raksturs.

Vienlaikus, ja nepieciešams, vadlīnijas izmantojamas arī citu investīciju programmu īstenošanā, kuras tieši vai pastarpināti tiek finansētas no valsts, pašvaldības, Eiropas Savienības vai citiem publiskiem līdzekļiem. Tehnoloģiju tiesību komercializācija ir iespējama tikai tad, ja tas ir paredzēts normatīvajā regulējumā.

Atlīdzības, par kādu tehnoloģiju tiesības atsavināmas vai par kādu piešķiramas to izmantošanas tiesības, noteikšanas metodes no Vadlīnijām katrā konkrētajā gadījumā ir izmantojamas tiktāl, ciktāl tās atbilst/nav pretrunā ar attiecīgajos Ministru kabineta noteikumos norādītajām metodēm.

Vadlīnijas izstrādātas, pamatojoties uz šādiem normatīvajiem aktiem:

- 1) Eiropas Komisijas paziņojums „Nostādnes par valsts atbalstu pētniecībai, izstrādei un inovācijai” (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2014. gada 27. jūnijs, Nr. C 198/1) (turpmāk – EK nostādnes);
- 2) Komisijas Ieteikums (2008. gada 10. aprīlis) par intelektuālā īpašuma pārvaldību zināšanu nodošanas darbībās un par prakses kodeksu universitātēm un citām sabiedriskām pētniecības iestādēm (izziņots ar dokumenta numuru K(2008) 1329) (Dokuments attiecas uz EEZ);
- 3) Eiropas Komisijas 2014. gada 21. marta Regula Nr. 316/2014 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta 3. punkta piemērošanu tehnoloģiju nodošanas nolīgumu kategorijām (turpmāk – Komisijas Regula Nr. 316/2014);
- 4) Ministru kabineta 25.10.2016. noteikumi Nr. 692 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt privātā sektora investīcijas

P&A" 1.2.1.2. pasākuma "Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai" īstenošanas noteikumi" (MK noteikumi Nr. 692);

- 5) Ministru kabineta 12.01.2016. noteikumi Nr. 34 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 1.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt Latvijas zinātnisko institūciju pētniecisko un inovatīvo kapacitāti un spēju piesaistīt ārējo finansējumu, ieguldot cilvēkresursos un infrastruktūrā" 1.1.1.1. pasākuma "Praktiskas ievirzes pētījumi" īstenošanas noteikumi" (MK noteikumi Nr. 34);
- 6) Ministru kabineta 16.01.2018. noteikumi Nr. 41 „Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 1.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt Latvijas zinātnisko institūciju pētniecisko un inovatīvo kapacitāti un spēju piesaistīt ārējo finansējumu, ieguldot cilvēkresursos un infrastruktūrā" 1.1.1.3. pasākuma "Inovāciju granti studentiem" īstenošanas noteikumi”;
- 7) Valsts pārvaldes iekārtas likums;
- 8) Publiskās personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību iekārtas likums.

2. Vadlīnijās izmantotie termini

2.1. Tehnoloģiju tiesības¹ – zinātība un turpmāk minētās tiesības vai to kombinācija, tostarp minēto tiesību pieteikumi vai reģistrācijas pieteikumi:

- 2.1.1. patenti;
- 2.1.2. funkcionālie modeļi;
- 2.1.3. dizainparauga tiesības;
- 2.1.4. pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijas;
- 2.1.5. papildu aizsardzības sertifikāti medicīnas produktiem vai citiem produktiem, attiecībā uz kuriem iespējams saņemt šādus papildu aizsardzības sertifikātus;
- 2.1.6. augu selekcionāru sertifikāti un
- 2.1.7. programmatūras autortiesības.

2.2. Zinātība² – praktiskas informācijas kopums, kas rodas pieredzes un testēšanas rezultātā un ir:

- 2.2.1. slepens, t. i., nav vispārzināms vai viegli pieejams;
- 2.2.2. būtisks, t. i., svarīgs un noderīgs līguma produktu ražošanai;
- 2.2.3. precizēts, t. i., aprakstīts pietiekami vispusīgi, lai būtu iespējams pārbaudīt, vai tas atbilst slepenības un būtiskuma kritērijiem.

2.3. Intelektuālā īpašuma tiesības ietver rūpnieciskā īpašuma tiesības, tai skaitā patentus un preču zīmes, autortiesības un blakustiesības.

¹ 2014. gada 21. marta Komisijas Regulas (ES) Nr. 316/2014 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta 3. punkta piemērošanu tehnoloģiju nodošanas nolīgumu kategorijām 1. panta 1. punkta "b" apakšpunkts

² Komisijas Regulas Nr. 316/2014 1. panta 1. punkta "i" apakšpunkts

2.4 Efektīva sadarbība³ - sadarbība vismaz divu neatkarīgu pušu starpā, lai apmainītos ar zināšanām un tehnoloģiju, vai, lai sasniegtu kopēju mērķi, kura pamatā ir darba dalīšana, kad puses kopīgi nosaka sadarbības projekta darbības jomu, piedalās tā īstenošanā un sadala tā riskus, kā arī rezultātus. Viena vai vairākas puses var uzņemties projekta pilnas izmaksas un tādējādi atbrīvot pārējās puses no projekta finanšu riskiem. Līgumpētījumi un pētniecības pakalpojumu sniegšana netiek uzskatīta par sadarbības formām.

2.5. Tehnoloģiju tiesību komercializācija – zināšanu un tehnoloģiju pārnese darbība, ja pētniecības organizācija kā tehnoloģiju tiesību īpašnieks slēdz līgumu par tehnoloģiju tiesību izmantošanu vai atsavināšanu (intelektuālā īpašuma licences vai nodošanas līgums);

2.6. Zināšanu un tehnoloģiju pārnese⁴ – jebkurš process, kura mērķis ir iegūt, apkopot un izplatīt zināšanas, tostarp prasmes un kompetenci gan saimnieciskās darbībās, gan ar tām nesaistītās darbībās, piemēram, pētniecības sadarbībā, konsultācijās, licencēšanā, jaunu uzņēmumu veidošanā, publikācijās un pētnieku un citu nodarbināto personu, kas iesaistīti šajās darbībās, mobilitātē. Papildus zinātnes un tehnikas atziņām tā ietver citu veidu zināšanas, piemēram, zināšanas par to, kā lietot standartus un noteikumus, kuros tie iekļauti, un par darbības vides apstākļiem, organizatoriskās inovācijas metodēm, kā arī to zināšanu pārvaldību, kas saistītas ar nemateriālo aktīvu noteikšanu, iegūšanu, aizsardzību, aizstāvību un izmantošanu. Visa peļņa no šādām darbībām tiek atkal ieguldīta pētniecības organizācijas vai pētniecības infrastruktūras pamatdarbībās.

2.7. Ar saimniecisku darbību nesaistīts projekts⁵ – projekts, kura ietvaros pētniecības organizācija vai pētniecības infrastruktūra (subjekts, kas atbilst Komisijas Regulas Nr. [651/2014](#) 2. panta 83. punktā noteiktajai definīcijai) īsteno darbības, kurām nav saimnieciska rakstura:

- a. pētniecības organizāciju un pētniecības infrastruktūru pamatdarbības, jo īpaši:
 - izglītība nolūkā panākt personāla daudzuma un kvalifikācijas pieaugumu, publiskā izglītība, kas tiek nodrošināta valsts izglītības sistēmas ietvaros un kas galvenokārt vai pilnībā ir valsts finansēta un uzraudzīta, tiek uzskatīta par darbību, kas nav saimnieciska darbība ;
 - neatkarīga pētniecība un izstrāde, lai gūtu vairāk zināšanu un labāku izpratni, tostarp kopīga pētniecība un izstrāde, kad pētniecības organizācija vai pētniecības infrastruktūra iesaistās efektīvā sadarbībā,
 - pētniecības rezultātu plaša izplatīšana bez ekskluzivitātes un diskriminēšanas, piemēram, izmantojot mācīšanu, brīvas piekļuves datubāzes, atklātās publikācijas vai atklātā pirmkoda programmatūru;
- b. zināšanu pārnese darbības, ja tās veic pētniecības organizācija (tostarp to nodaļas vai meitasuzņēmumi), vai kopīgi ar citām šādām struktūrām, vai to uzdevumā, un, ja visa peļņa no šādām darbībām tiek atkal ieguldīta pētniecības organizācijas vai pētniecības infrastruktūras pamatdarbībās. Šo darbību nesaimniecisko raksturu neskar tas, ja atbilstošo pakalpojumu sniegšana tiek pasūtīta trešajām personām, izmantojot atklātus konkursus.

³ EK nostādņu 15. punkta h) apakšpunkts

⁴ EK nostādņu 15. punkta „v” apakšpunkts

⁵ EK nostādņu 19. punkts

2.8. Pētniecības organizācija – subjekts, kas atbilst Komisijas 2014. gada 17. jūnija Regulas (ES) Nr.651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2014. gada 26. jūnijs, Nr. L 187) (turpmāk – regula Nr.651/2014), 2. panta 83. punktā noteiktajai definīcijai.

3. Atlīdzības par nodotajām tehnoloģiju tiesībām noteikšana

Tehnoloģiju tiesību komercializācijas gadījumā pētniecības organizācija pierāda, ka tā gūst maksimālu labumu no atsavinātajām vai licencētajām (piešķirtajām) tehnoloģiju tiesībām.

Tehnoloģiju pārnese ir uzskatāma par pētniecības organizācijas veiktu pamatdarbību tikai tādā gadījumā, ja tiek nodrošināts, ka visa peļņa no šādas darbības tiek atkal ieguldīta pētniecības organizācijas pamatdarbībās.

Pētniecības organizācija, slēdzot līgumus par intelektuālā īpašuma pilnīgu vai daļēju atsavināšanu vai izmantošanas tiesību piešķiršanu, par visām licenciātam piešķirtajām vai pircejam nodotajām ekonomiskajām priekšrocībām saņem tādu atlīdzību, kas ir līdzvērtīga tirgus cenai par tehnoloģiju (intelektuālā īpašuma) tiesībām.

Atlīdzība ir uzskatāma par līdzvērtīgu tirgus cenai, ja to dokumentēti var pierādīt vienā no šādiem veidiem⁶:

- 1) atlīdzības summa ir noteikta, izmantojot atklātu, pārredzamu un nediskriminējošu, uz konkurenci balstītu pārdošanas procedūru;
- 2) pētniecības organizācija vai pētniecības infrastruktūra kā pārdevēja var pierādīt, ka tā ir vienojusies par atlīdzību godīgas konkurences apstākļos, lai iegūtu maksimālu saimniecisko labumu tajā brīdī, kad tiek noslēgts līgums;
- 3) neatkarīga eksperta vērtējums apliecina, ka atlīdzības summa ir vismaz vienāda ar tirgus cenu⁷. Pētniecības organizācijai izvēlētais veids jāpamato ar aprēķiniem vai pieņēmumiem, kas izriet no tirgus situācijas, pētījuma rezultāta īpatnībām, konfidencialitātes nosacījumiem u.c.

Atlīdzības noteikšanas veidi var tikt kombinēti.

Pētniecības organizācija, izvēloties konkrētu tehnoloģiju tiesību komercializācijas stratēģiju (tehnoloģiju tiesību pilnīga vai daļēja nodošana, tostarp licencēšana un tās veidi) un tehnoloģiju tiesību vērtības noteikšanas metodi vai to kombināciju, veic atbilstošu analīzi, izvērtējot, kuras tehnoloģiju tiesību komercializācijas stratēģijas un tehnoloģiju tiesību vērtības noteikšanas metodes vai to kombinācijas rezultātā saskaņā ar uz izvērtēšanas brīdi pieejamo informāciju tā gūst maksimālu saimniecisko labumu no tehnoloģiju tiesību komercializācijas.

Veicot atlīdzības noteikšanu, kā papildinformāciju, lai salīdzinātu piedāvājumus vai izvērtētu dažādus scenārijus, var izmantot dažādas intelektuālā īpašuma vērtības noteikšanas metodes.

⁶ EK nostādņu 29. punkts

⁷ EK nostādņu 29. punkta „b” apakšpunkts

Intelektuālā īpašuma vērtības noteikšanas pamata metodes ir:

- 1) ienākumu metode (*Income method*);
- 2) tirgus metode (*Market method*);
- 3) izmaksu metode (*Cost method*).

Minētās metodes var izmantot, piemēram, sākumcenas, kopējās maksājumu summas un maksājumu veikšanas veidu noteikšanai, ņemot vērā, ka konkrētās metodes piemērotība un rezultāti dažādos gadījumos var atšķirties⁸.

Metožu raksturojums:

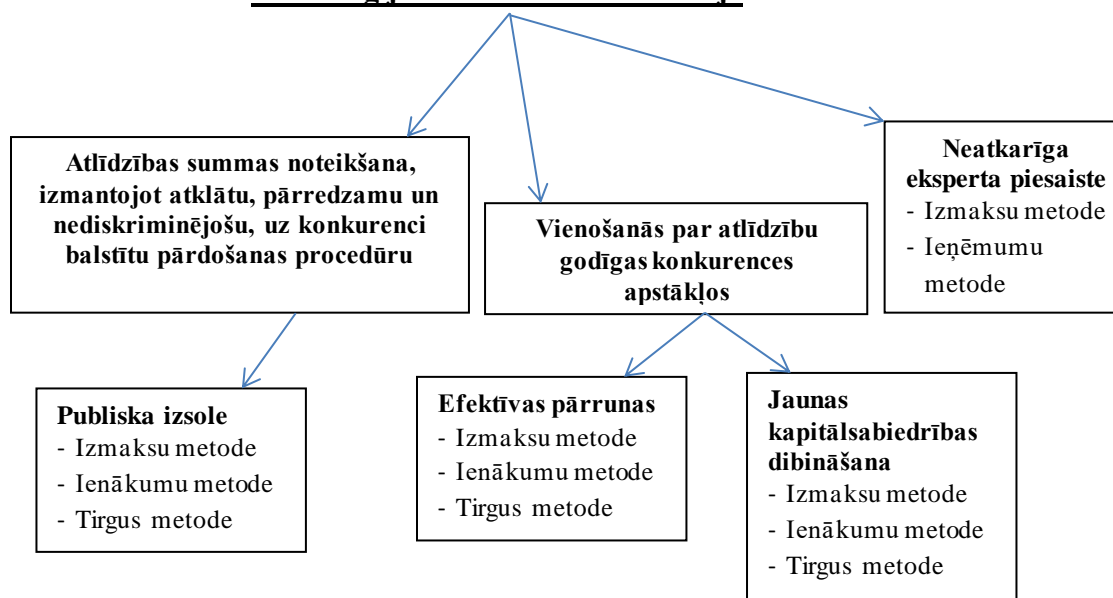
- 1) Ienākumu metodes gadījumā tiek prognozēti (aprēķināti) potenciālie ienākumi no jauna produkta vai tehnoloģijas ieviešanas, un uz aprēķinu bāzes notiek vienošanās par to, kādu atlīdzību saņems pētniecības organizācija. Piemērs ienākumu metodes izmantošanai efektīvu pārrunu gadījumā aprakstīts 3.2.1. sadaļā un 1.pielikumā.
- 2) Tirgus metodes gadījumā tiek izmantoti tirgus dati par līdzīgiem darījumiem, informāciju par tipisko procentmaksājumu apmēru noteiktās nozarēs u.c. Jāņem vērā, ka pētījuma rezultātam piemīt novitāte, līdz ar to pastāv augsta varbūtība, ka līdzīgi darījumi tirgū nav veikti. Tāpat jāņem vērā, ka šāda veida informācija var nebūt publiski pieejama, kas apgrūtina metodes izmantošanu.
- 3) Izmaksu metodes gadījumā tiek izmantota informācija par izmaksām, kas radušās pētījuma rezultāta izstrādē, vai ietver aprēķinus par to, kādi ieguldījumu būtu nepieciešami līdzīga risinājuma izstrādē. Izmaksu metodi var izmantot gadījumos, kad tehnoloģija ir agrīnā attīstības stadijā un ir iespējams objektīvi noteikt faktiskās izmaksas. Izmaksu metode ir vienkārša, taču tā neatspoguļo nākotnes iespējamus ienākumus – tehnoloģiju tiesības nerada vērtību, pamatojoties uz to attīstības izmaksām, to vērtība ir atkarīga no tā spējas radīt ienākumus. Tomēr šīs metodes ceļā gūtie aprēķini var tikt izmantoti pārrunās (skat. 3.2.1. sadaļu), lai argumentētu vēlamos ienākumus.

Atlīdzības noteikšanas un vērtības noteikšanas metožu izmantošanas piemēri aprakstīti turpmākajās sadaļās, 1.pielikumā “15 gadu prognožu salīdzinājums” un 2.pielikumā “Tehnoloģiju tiesību komercializācijas darbību scenāriji”.

Katrā konkrētajā gadījumā jāpiemēro atbilstošākā metode.

⁸ Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija, Starptautiskās tirdzniecības centrs (2005) “Exchanging Value – Negotiating Technology Licenses, A Training Manual”

Tehnoloģiju tiesību komercializācija

3.1. Atlīdzības summas noteikšana, izmantojot atklātu, pārredzamu un nediskriminējošu, uz konkurenci balstītu pārdošanas procedūru – publiska izsole

Atklātu, pārredzamu un nediskriminējošu uz konkurenci balstītu pārdošanas procedūru var nodrošināt, nododot pētījuma rezultātu vai tā izmantošanas tiesības (licenci) publiskā izsolē. Izsoles rīkošanai pārdevējam ir jānodrošina, ka tiek izstrādāta izsoles norises kārtība, t.sk. norādot šādu informāciju:

- 1) Vai izsole būs rakstiska vai mutiska;
- 2) Kāda būs tehnoloģiju tiesību sākumcena izsolē un kā tā tiks noteikta – piesaistot ārēju ekspertu, izmantojot kādu no vērtības noteikšanas metodēm u.c.;
- 3) Kādi būs maksājumu nosacījumi (maksājumu dalīšana, samaksas termiņš u.c.).

Jāņem vērā, ka, lai arī izsole uzskatāma par samērā drošu tirgus situācijai atbilstošu atlīdzības noteikšanas veidu un sniedz komersantiem vienlīdzīgas iespējas, tā ierobežo iespēju iesniegt dažāda satura piedāvājumus izvērtēšanai, jo pirms izsoles visiem interesentiem jābūt informētiem par līguma nosacījumiem. Tāpat izsoles organizēšana var nebūt piemērota gadījumos, kad īpaši būtiska ir konfidencialitāte, piemēram, gadījumos, kad pētījuma rezultātiem nav nostiprinātas intelektuālā īpašuma tiesības vai informācijas publiskošana var būtiski ietekmēt intelektuālā īpašuma tiesību pārdošanas cenu, vai kad ir iespējami dažādi pārdošanas vai licences nosacījumi (vienreizējie maksājumi (*downpayment*), procentmaksājumi (*royalties*), atšķirīgs tiesību apjoms, citi ekonomiskie labumi vai apsvērumi).

Izsole ir piemērots tirgus cenas noteikšanas veids, ja ir plašs potenciālo interesentu loks un organizēt efektīvas pārrunas nav iespējams, kā arī, ja iespējams skaidri definēt iegādes vai izmantošanas tiesību piešķiršanas nosacījumus (piemēram, var noteikt, ka tā būs augstākā cena vai augstākais procentmaksājums). Tāpat izsoles nereti tiek izmantotas gadījumos, kad tirgus

izpētes ceļā nav identificēti konkrēti potenciālie interesenti, taču ir mērķis pētījuma rezultātus komercializēt, lai nerastos zaudējumi, piemēram, patenta uzturēšanas izmaksu dēļ⁹.

! Uz pētījuma rezultātu vai to izmantošanas tiesību iegūšanu publiskā izsolē var pretendēt arī pētniecības organizācijas darbinieku dibināta kapitālsabiedrība. !

Pētniecības organizācijas darbinieku dibinātajai kapitālsabiedrībai jāievēro visi tie paši atklātu publisku izsoli vai godīgu konkurenci apliecinājoši nosacījumi, kas tiktu piemēroti jebkuram citam tirgus dalībniekam.

Atklātu publisku izsoli pamatojoši dokumenti, piemēram, var būt:

- 1) izsoles veikšanas kārtība;
- 2) informācija par izsoles izsludināšanu (publikācija tīmekļa vietnē vai izsoļu platformā¹⁰, izsūtītie e-pasti u.c. ar mērķi informēt maksimāli lielu potenciālo interesentu skaitu);
- 3) pieteikumi rakstiskas izsoles gadījumā;
- 4) izsoles protokols;
- 5) citi saistītie dokumenti.

1. piemērs

Pētniecības organizācijas tīmekļa vietnē tiek publicēta informācija par to, ka mēneša laikā iespējams iesniegt savu pieteikumu dalībai izsolē uz patenta izmantošanas tiesību iegūšanu, kā arī identificētajiem interesentiem tiek izsūtīti informatīvi e-pasti¹¹. Izsoles sākuma cena noteikta 12 000 *euro* apmērā, balstoties uz tirgus situācijas izvērtējumu un konsultantu sniegtu viedokli, un paredzēts, ka līguma summu iespējams nomaksāt 12 mēnešu laikā, katru mēnesi samaksājot vienu divpadsmito daļu. Izsole ir ar augšupejošu soli, kas noteikts 1000 *euro*. Tiek saņemti divi pieteikumi un līgums tiek slēgts ar to, kurš tehnoloģiju tiesību izsolē piedāvā augstāko cenu.

Ja rodas situācija, kad netiek saņemts neviens pieteikums, atbilstoši pamatojot, var piemērot citus atlīdzības noteikšanas veidus, piemēram, izsoli var organizēt atkārtoti, bet ar lejupejošu soli, vai arī tirgus izpētes ceļā identificēt pretendētus efektīvu pārrunu organizēšanai.

3.2. Vienošanās par atlīdzību godīgas konkurences apstākļos

Pētniecības organizācijas darbinieku dibinātajai kapitālsabiedrībai jāievēro visi tie paši godīgu konkurenci apliecinājoši nosacījumi, kas tiktu piemēroti jebkuram citam tirgus dalībniekam.

3.2.1. Efektīvas pārrunas

Efektīvas pārrunas ir piemērota metode gadījumos, kad konfidencialitāte ir īpaši svarīga, kā arī gadījumos, kad iespējami dažādi komercializācijas scenāriji. Šīs metodes piemērošana ļauj

⁹ Cahoy, Daniel R., Anthony Kwasnica, & Luis Lopez (2016), The Role of Auctions in University Intellectual Property Transactions, DUQUESNE LAW REVIEW, Vol. 54, No. 1, pp. 53-80.

¹⁰ Informācijai ir jābūt ērti un vienkārši pieejamai (viegli atrodamai) visiem interesentiem. Informācijas izplatīšanas veidi var būt dažādi, tostarp informācijas ievietošana starptautiskās izsoļu platformās (piemēram, <https://ip-marketplace.org/>). Izvēlētajam veidam jābūt tādam, lai tas ļautu maksimāli sasniegt mērķauditoriju.

¹¹ Informācijas izplatīšanas veidi var būt dažādi, tostarp informācijas ievietošana starptautiskās izsoļu platformās (piemēram, <https://ip-marketplace.org/>). Izvēlētajam veidam jābūt tādam, lai tas ļautu maksimāli sasniegt mērķauditoriju.

izvērtēt dažādus komercializācijas scenārijus un tādējādi izvēlēties to, kurš sniegs maksimālu saimniecisko labumu. Ja viena no komercializējamām tehnoloģiju tiesībām ir zinātība, efektīvas pārrunas var būt svarīgas potenciālajam pircējam vai izmantošanas tiesību ieguvējam, jo tas dod iespēju iegūt papildu informāciju, kas nozīmīga lēmuma pieņemšanai un pieteikuma sagatavošanai.

! Uz tehnoloģiju tiesību pirkšanu vai to izmantošanas tiesību iegūšanu efektīvās pārrunās var pretendēt arī pētniecības organizācijas darbinieku dibināta kapitālsabiedrība. !

Ja tirgus cenas noteikšanai tiek izmantota šī metode, pārdevējam ir jānodrošina, ka tiek izstrādāta pārrunu veikšanas kārtība, kurā norādīta vismaz šāda informācija:

- 1) piedāvājumu salīdzināšanas kritēriji;
- 2) termiņi un kārtība piedāvājumu iesniegšanai.

2. piemērs

Pētniecības organizācijas tīmekļa vietnē tiek publicēta informācija par to, ka mēneša laikā iespējams iesniegt savu pieteikumu tehnoloģiju tiesību (patenta) iegādei vai izmantošanas tiesību iegūšanai (ja pētniecības organizācija ir ieinteresēta abos pārnēsē veidos). Tirgus izpētes ceļā identificēti 4 komersanti, tostarp ārvalstīs, kam arī varētu būt interese iegūt savā īpašumā minētās tehnoloģiju tiesības. Šiem komersantiem informācija tiek nosūtīta pa e-pastu. Rezultātā pēc mēneša savus pieteikumus iesniedz 2 komersanti, ar kuriem tiek parakstīti informācijas neizpaušanas līgumi, un tiem tiek sniegta informācija par intelektuālo īpašumu.

Abi komersanti vēlas slēgt licences līgumus, bet ar dažādiem nosacījumiem. Piedāvājumi tiek salīdzināti, izmantojot ienākumu metodi, piemērojot atbilstošu diskonta likmi (Vadlīniju 1.pielikums¹²).

Komersants A strādā pie jauna produkta izveides uz pētniecības organizācijas radītā intelektuālā īpašuma bāzes. Tā kā produkta izstrāde ir agrīnā stadijā un ar tā attīstību saistīti dažādi augsti riski, tiek piemērota 60% diskonta likme.

Komersants B tirgū jau piedāvā produktu, kura konkurētspēja, salīdzinot ar tirgū esošiem analogiem, izmantojot pētniecības organizācijas radītās tehnoloģiju tiesības, būtu augstāka. Riski, kas saistīti ar uzlabotā produkta ieviešanu tirgū ir vidēji. Šajā gadījumā tiek piemērota 30% diskonta likme.

Izvērtējot piedāvājumus, pētniecības organizācija izvērtē katra piedāvājuma priekšrocības un trūkumus un uzsāk pārrunas ar katru no pretendentiem. Ja piedāvājumi mainās, tad tie tiek atkārtoti salīdzināti.

Veicot abu piedāvājumu salīdzināšanu, efektīvu pārrunu termiņa beigās pētniecības organizācija izvēlas slēgt līgumu ar komersantu B.

Efektīvas pārrunas pamatojoši dokumenti, piemēram, var būt:

¹² Paraugā aprēķins sagatavots uz 15 gadiem, taču tas var dažādos gadījumos būt atšķirīgs – ņemot vērā, ka tehnoloģiju attīstība var būt ļoti strauja un tirgus situācija mainās, lietderīgi ir šādus aprēķinus veikt, piemēram, uz projekta dzīves ciklu (īstenošanas termiņš un pēcuzaudzības periods).

- 1) korespondence, t.sk. komersantu piedāvājumi;
- 2) sapulču protokoli;
- 3) lēmumu pieņemšanas dokumenti, t.sk. aprēķini, ekonomiskie apsvērumi un cita informācija, kas ietekmējusi lēmumu.

3.2.2. Tehnoloģiju tiesību nodošana vai to izmantošanas tiesību piešķiršana pētniecības organizācijas dibinātai kapitālsabiedrībai (*spin-off*)

Uz tehnoloģiju tiesību pirkšanu vai to izmantošanas tiesību iegūšanu var pretendēt arī pētniecības organizācijas dibināta zinātnē balstīta kapitālsabiedrība jeb *spin-off* (turpmāk – kapitālsabiedrība), tai skaitā meitas uzņēmums vai jaunuzņēmums, kuras mērķis ir uz pētniecības organizācijas īpašumā esošo tehnoloģiju tiesību bāzes radītu jaunu (inovatīvu) produktu izstrāde, attīstība vai ražošana. Kapitālsabiedrības dibināšanā nevar tikt izmantoti tādi līdzekļi, kas gūti no publiskā finansējuma, t.i., jāizmanto privātais finansējums.

Lēmums dibināt kapitālsabiedrību vai iesaistīties esošas kapitālsabiedrības darbībā pētniecības organizācijai ir jāpamato ar aprēķiniem, kas atspoguļo, ka šādā veidā tiek gūts maksimāls saimniecisks labums no tehnoloģiju tiesību komercializācijas. Pētniecības organizācija kapitālsabiedrībai par tirgus cenu nodod tehnoloģiju tiesības vai piešķir tiesības tās izmantot.

Kapitālsabiedrība un pētniecības organizācija izstrādā un publisko kapitālsabiedrības stratēģiju un tehnoloģiju tiesību pārvaldības politiku, kurā, tai skaitā, pamato tehnoloģiju pārnesei nesaimniecisko raksturu, raksturo pētniecības organizācija finanšu un sociālekonomiskos ieguvumus no pētniecības organizācija radītajām tehnoloģiju tiesībām.

Nav pieļaujama situācija, kad pētniecības organizācija jau pētniecības projekta laikā ir izvēlējusies jaunas kapitālsabiedrības dibināšanu un intelektuālā īpašuma ieguldīšanu jaundibinātās kapitālsabiedrības pamatkapitālā kā vienīgo iespējamo komercializācijas veidu, jo tādā gadījumā pētniecības projekts vairs nevar tikt uzskatīts par neatkarīgu pētniecību – pētījums tiek veikts kāda konkrēta uzņēmuma interesēs.

3. piemērs

Pētniecības organizācija identificējusi 2 potenciālos tehnoloģiju tiesību komercializācijas variantus:

- 1) organizēt efektīvas pārrunas un meklēt potenciālo pircēju vai licenciātu;
- 2) dibināt kapitālsabiedrību, ar mērķi turpināt pētniecības un attīstības darbības, piesaistot papildu finansējumu.

Pētniecības organizācijas veiktie aprēķini liecina, ka maksimālu labumu sniedz 2.variants – papildu investīciju piesaiste ļautu kapitālsabiedrības ietvaros pētniecības organizācijas ieguldījuma vērtību un līdz ar to atdevi palielināt 4 reizes, kā arī paredzētu investīciju atgūšanu 3 gadu laikā. Pamatojoties uz šiem aprēķiniem, pētniecības organizācija nolēmj dibināt kapitālsabiedrību, ar licences līgumu tai piešķirt tehnoloģiju tiesību izmantošanas tiesības un visus gūtos ienākumus reinvestēt pamatdarbībā. Jau sākotnējā komercializācijas līgumā var atrunāt ekonomiskus labumus, kurus pētniecības organizācija saņems nākotnes darījumos, piemēram, ka licences līgums ietver nosacījumu, ka kapitālsabiedrības pārdošanas gadījumā intelektuālais īpašums var tikt atsavināts un no vērtības noteiktu daļu saņemt arī pētniecības organizācija, kas attiecīgi pie kapitālsabiedrības attīstīšanas būtu augstāka.

Pamatojošo dokumentu piemēri:

- 1) sapulču protokoli;
- 2) lēmumu pieņemšanas dokumenti, t.sk. aprēķini, ekonomiskie apsvērumi un cita informācija, kas ietekmējusi lēmumu.

3.2.3. Eksperta piesaiste

Tehnoloģiju tiesību vērtības noteikšanai ārpakalpojuma veidā iespējams piesaistīt arī neatkarīgu ekspertu (intelektuālā īpašuma vērtētāju), kurš sniegtu apliecinājumu, ka atlīdzības summa ir vismaz vienāda ar tirgus cenu.

Eksperts atbilst vismaz šādām prasībām:

- 1) sagatavojis vismaz trīs intelektuālā īpašuma novērtējumus ar aprēķinu metodi, izmantojot izdevumu, salīdzinošo pārdevumu vai nākotnes ieņēmumu analīzi pēdējo trīs gadu laikā;
- 2) ir reģistrēts Latvijas Republikas Patentu valdes profesionālo patentpilnvaroto reģistrā;
- 3) ir iekļauts Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Mantisko tiesību vērtētāju sarakstā intelektuālā īpašuma vērtēšanas jomā.

Pamatojošais dokuments – eksperta izsniegts vērtējums/apliecinājums.